

EL MEU LLIBRE D'ARTISTA

Projecte educatiu 2016-2017

Fundació
JOAN BROSSA

«A la solfa, la unitat de mesura és la negra. Les barres de compàs no tenen significació mètrica, sinó visual. Es tocarà amb la màxima velocitat, compatible amb la claredat de les relacions rítmiques dintre cada grup i el seu encadenament. Les notes negres grans es tocaran fort, les petites piano. La nota blanca no té cap relació rítmica amb les altres i la seva durada s'allargarà tant com es pugui.»

Fragment "Advertiments", extret de *Cop de Poma*, 1963

ÍNDIX

✧ PRESENTACIÓ DEL PROJECTE.....	4
✧ COMPETÈNCIES EDUCATIVES.....	7
✧ ESTRUCTURA DE TREBALL I TEMPORALITZACIÓ.....	10
✧ PLANTEJAMENT DEL PROJECTE.....	12
✧ MATERIAL DE SUPORT	16
✧ ANNEXOS	18

PRESENTACIÓ DEL PROJECTE

Joan Brossa fou un poeta atent als canvis del món, que sempre plantejà la seva feina tant lúdicament com críticament. La diversitat de registres que practicà unida a la seva recerca permanent el converteixen en un dels poetes del segle XX més actual, divers, suggestiu i compromès. A la vegada, la senzillesa i l'alè poètic de les seves formes el fan assequible des de les primeres edats.

Des del nostre servei educatiu i a partir de l'obra de Joan Brossa, volem **fomentar el desenvolupament d'una mirada activa envers la poesia i l'art contemporanis i convertir la poesia brossiana en un eina de reflexió i creació**. És per això que, a banda d'oferir-vos diverses propostes educatives i de posar a la vostra disposició el blog "[Laberints brossians](#)", volem treballar de forma permanent amb els centres docents tot proposant-vos un projecte educatiu anual a desenvolupar durant el curs escolar. D'aquesta manera, cada any plantegem un tema de treball i l'adaptem a cadascun dels nivells per tal que pugueu adequar la proposta als vostres alumnes.

L'objectiu d'aquesta iniciativa és la d'**establir sinèrgies i vincles amb els mestres, els professors i els alumnes del país**. Volem que el nostre blog educatiu, a banda de ser una eina de consulta, esdevingui quelcom viu que mostri el procés de treball de les diferents escoles que hi han volgut participar. Així doncs, durant el curs oferirem assessorament als centres que així ens ho demanin i publicarem els resultats dels diferents projectes al nostre blog a mesura que els anem rebent¹.

¹ Els documents que ens podeu fer arribar són: una crònica de l'experiència escrita per part dels alumnes, fotografies, enllaços a vídeos o al blog educatiu de l'escola, etc.

Altrament, per tal de fomentar encara més la participació, demanarem als centres que ens facin arribar, per correu postal o missatger, el producte final². Un jurat format per persones vinculades a la Fundació, coneixedores de l'obra de Joan Brossa i amb experiència en el món de la didàctica s'encarregarà de **seleccionar i premiar els tres treballs que millor hagin plasmat la filosofia del projecte plantejat**³. Aquests treballs seran presentats a la [Plom Gallery](#) de Barcelona a finals de setembre de 2017.

TEMÀTICA 2016-2017

Joan Brossa, Josep Maria Mestres Quadreny, Joan Miró, Antoni Tàpies i Moisès Villèlia. *Cop de poma* (1963)

² La data límit per fer arribar els projectes a la Fundació serà el 25 de maig de 2017. L'adreça postal on haureu d'enviar els projectes és: Fundació Joan Brossa, Pl. dels Àngels, 8, 1r. 08001, Barcelona.

³ La resolució dels tres premis guanyadors es farà pública el 15 de juny de 2017 al blog educatiu de la Fundació i s'enviarà un correu electrònic als docents representants dels projectes guanyadors.

La temàtica de treball seleccionada per al curs 2016-2017 és el **llibre d'artista**. Joan Brossa considerava que l'art i la poesia eren eines al servei de la comunicació que ens havien d'ajudar a reflexionar i a veure el món des d'una altra perspectiva. A més, defensava que totes les disciplines artístiques eren vàlides a l'hora de transmetre un missatge. És per això que considerava extremadament important el fet de fusionar diferents gèneres artístics i poètics a la seva obra. La col·laboració amb pintors com Joan Miró o Antoni Tàpies, amb escultors com Eduardo Chillida o amb músics com Josep Maria Mestres Quadreny posen de manifest de quina manera el llibre pot esdevenir un objecte autònom, una creació polifònica, en què les fronteres entre les arts desapareixen.

A través dels llibres d'artista podem comprendre el procés creatiu del poeta així com experimentar amb noves formes creatives que fomenten el diàleg i la reflexió.

COMPETÈNCIES EDUCATIVES

A l'hora de dur a terme aquest projecte, s'han de tenir en compte les diferents competències que els alumnes assoliran durant el procés educatiu. Com bé diu el currículum escolar, l'educació té com a finalitat fer que els nois i noies puguin entendre el món i intervenir-hi de forma activa i crítica, com a societat plural que és. Així doncs, amb aquestes competències educatives es pretén la integració de tots els aprenentatges de manera transversal.

Com ja s'ha esmentat anteriorment, Joan Brossa considerava que totes les disciplines artístiques eren igual d'importantes. És per això que durant aquest projecte **es treballaran especialment la interdisciplinarietat i la transversalitat.**

A continuació, es descriu de quina manera es treballaran les diferents competències educatives en el marc d'aquest projecte.

1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

Els llibres d'artista són creacions col·lectives que fomenten la relació amb altres persones, l'intercanvi d'opinions i punts de vista, el treball col·laboratiu i l'adquisició d'habilitats socials, potenciant així el diàleg i la reflexió.

2. Competència artística i cultural

Els llibres d'artista permeten barrejar disciplines artístiques, establir diàlegs entre diferents expressions plàstiques, tot fomentant la creativitat de cadascú des de la disciplina que li sigui més afí. També permeten el respecte, la valoració i el descobriment de diferents llenguatges artístics.

3. Tractament de la informació i competència digital

Els llibres d'artista demanen fer un treball de recerca previ. Així doncs, cal saber buscar informació de forma acurada (imatges, vídeos, etc.) per tal de generar noves idees. Aquesta selecció d'informació és la que permetrà iniciar el procés creatiu.

4. Competència matemàtica

Els llibres d'artista poden tractar qualsevol temàtica atès que no es tracta de creacions purament artístiques. A més, durant el desenvolupament del projecte caldrà emprar la lògica, per tal d'atorgar un sentit al resultat de la creació.

5. Competència d'aprendre a aprendre

Els llibres d'artista ajuden a identificar les capacitats i habilitats de cadascú i a ser conscients del procés d'aprenentatge i de les estratègies que se segueixen durant el procés creatiu. També es valora la llibertat a l'hora de desenvolupar les diferents expressions del llenguatge artístic.

6. Competència d'autonomia i iniciativa personal

Els llibres d'artista activen l'autonomia, la iniciativa i la presa de decisions. Així doncs, els alumnes hauran d'aprendre a desenvolupar actituds personals que els ajudaran a l'hora de transformar les seves idees en accions, respectant i escoltant sempre els companys.

7. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic

Els llibres d'artista contribueixen a reflexionar sobre el món en què vivim i s'integren en el context social i cultural en què ens ha tocat viure. Altrament, permeten treballar altres èpoques i valorar-ne l'evolució de la societat amb el pas del temps.

8. Competència social i ciutadana

Els llibres d'artista contribueixen a conèixer i viure en harmonia amb els altres, a aprendre a escoltar, a dialogar, a respectar les diferències del nostre entorn i a relacionar-se amb altres cultures, ideologies, religions, etc.

ESTRUCTURA DE TREBALL I TEMPORALITZACIÓ

El desenvolupament del projecte a l'aula estarà dividit en quatre parts i es destinaran un total de sis sessions per tal de dur-lo a terme. A continuació, es presenten les diferents parts del projecte i s'indica el número de sessions destinades a cadascuna d'elles:

1. Introducció al poeta i a la seva obra. 1 sessió

Presentació de la vida i de les aficions de Joan Brossa a partir de diverses fotografies i vídeos⁴.

Presentació dels diversos gèneres poètics que practicà i diàleg i comentari amb els alumnes sobre el significat d'alguns dels seus poemes.

2. Explicació del projecte i de la temàtica a treballar. 1 sessió

Presentació del projecte a desenvolupar en funció de cada nivell educatiu⁵.

Presentació de la temàtica a treballar mitjançant el comentari del llibre d'artista de Joan Brossa proposat en funció de cada nivell educatiu⁶.

3. Desenvolupament del projecte. 3 sessions

Cerca d'altres exemples de llibres d'artista –de Brossa o no- com a font d'inspiració.

Conceptualització del projecte: temàtica escollida, discurs que es desplegarà, materials que es faran servir, suport amb què es presentarà, etc.

⁴ Veure apartat "Introducció al poeta i a la seva obra" del material de suport.

⁵ Veure apartat "Sobre llibres d'artista" del material de suport.

⁶ Veure material proporcionat a l'apartat "Annexos".

Taller de creació: organització de grups de treball, desenvolupament del llibre d'artista i selecció del títol de l'obra creada.

4. Avaluació i conclusions. 1 sessió

Presentació del producte final.

Valoració dels resultats obtinguts i dels coneixements assolits.

PLANTEJAMENT DEL PROJECTE

L'estructura i el desenvolupament del projecte que es presenta a continuació serà similar en els diversos cicles educatius que el duguin a terme. Hi haurà una adequació en el contingut, en les dinàmiques de treball i en els materials emprats.

1. Infantil i cicle inicial de primària. MIRALLS

El llibre d'artista escollit per a aquest nivell és *Oda a Joan Miró* (1973), una creació de Joan Brossa i Joan Miró. *Oda a Joan Miró* planteja de quina manera l'alfabet i la tipografia poden expressar qualitats, virtuts, trets característics de les persones.

Així doncs, la proposta que es planteja és la creació d'un llibre d'artista en què els alumnes hagin de fer un homenatge a un company, tot combinant lletres i pintura. Per tant, la creació serà individual. Durant el procés de treball els alumnes hauran de seguir els passos següents:

- ▼ Escollir el company homenatjat a l'atzar.
- ▼ Determinar quines característiques representen el company i el diferencien de la resta.
- ▼ Veure de quina manera aquests elements es poden relacionar amb les lletres que conformen el seu nom i/o cognom. En aquest sentit es reflexionarà sobre la forma de les lletres. Es podran escollir tantes lletres com es vulgui.
- ▼ Escollir un color que defineixi el company. En aquest cas caldrà reflexionar sobre el significat dels colors, sobre les emocions que transmeten.
- ▼ Definir el caràcter del company i pensar de quina manera representarien aquest caràcter a través de la pintura.
- ▼ Transformar les característiques distintives del company en un llibre d'artista. El format del llibre serà lliure i haurà de contenir els aspectes que s'han esmentat anteriorment.
- ▼ Regalar el llibre al company homenatjat.

2. Cicle mitjà i superior de primària. JO I NOSALTRES. IDENTITAT(S)

El llibre d'artista de Joan Brossa escollit per a aquest nivell és *Novel·la* (1965), realitzat entre Joan Brossa i Antoni Tàpies. Aquest és un llibre que se centra en el concepte d'identitat, que fa reflexionar sobre el procés vital de l'ésser humà, sobre el pas del temps, sobre allò que ens fa diferents de la resta durant les diferents etapes de la nostra vida. A la vegada, posa de manifest que tots seguim el camí que ens marca la societat en què vivim.

Així doncs, la proposta que es planteja és la creació d'un llibre d'artista individual dedicat a un membre de la família o conegut d'edat avançada per tal que els alumnes reflexionin sobre el concepte d'identitat. Al llarg del desenvolupament del projecte hauran de seguir els passos següents:

- ✓ Escollir la persona a qui dedicaran el llibre.
- ✓ Entrevistar-la per tal de conèixer els moments més significatius de la seva vida.
- ✓ Recopilar documents oficials que representin aquests moments.
- ✓ Seleccionar fotografies o altres documents que completin la documentació oficial.
- ✓ Compilar tota la informació recollida per ordre cronològic i donar-li forma de llibre. El format de la creació serà totalment lliure en funció de la manera com es vulgui presentar la informació. La informació podrà ser intervinguda per l'alumne: posar-hi comentaris, pintar-hi al damunt, enganxar-hi coses, etc.
- ✓ Presentar als companys la vida de la persona homenatjada fent ús dels continguts que figuren al llibre.
- ✓ Reflexionar plegats sobre allò que ens fa iguals i allò que ens fa diferents al llarg de la vida.

3. ESO. MARXEM AMB EL TEMPS

El llibre d'artista escollit per a aquest nivell és *El camí de l'oca* (1981), realitzat entre Joan Brossa i José Niebla. *El camí de l'oca* es planteja com una manera de reflexionar sobre el pas del temps, sobre el cicle vital, tot convidant a la valoració del present.

Així doncs, la proposta que es planteja és una creació artística col·lectiva en què els alumnes hauran d'elaborar un llibre mantenint l'essència del joc de l'oca, però adaptat al moment en què viuen i al seu entorn social. A més, es treballarà al voltant de conceptes com ara atzar, joc i sorpresa, molt presents a l'obra de Joan Brossa. Per últim, es buscarà tractar la idea de llibre com a objecte, deixant de banda la forma lineal i convencional de llegir. Pel que fa al procés de treball, caldrà seguir els passos següents:

- ∇ Dividir la classe en dos grups: els qui s'encarregaran de crear els elements que integren el joc i els qui s'encarregaran de definir-ne les normes.
- ∇ Elaborar el tauler en format llibre, tot reflexionant sobre la utilització de colors, formes, volums, etc. que empraran.
- ∇ Elaborar els altres materials necessaris per jugar, tot evocant l'esperit del poeta.
- ∇ Decidir i redactar les normes del joc fomentant el diàleg entre els seus creadors.
- ∇ Escollir el títol de la creació entre tota la classe.
- ∇ Jugar.

4. Batxillerat. JUNTS SUMEM

El llibre d'artista escollit per a aquest nivell és *Tres Joans* (1978). *Tres Joans* és un homenatge a Joan Prats en què intervien Joan Brossa i Joan Miró, de manera que conviuen diferents gèneres artístics. A més de conviure, s'enriqueixen perquè en alguns casos les intervencions del poeta són complementades pel pintor i a la inversa.

Així doncs, la proposta que es planteja és la creació d'un llibre d'artista col·lectiu en què el text i la part plàstica es barregin i es complementin. Al llarg del desenvolupament del projecte hauran de seguir els passos següents:

- ∇ Dividir la classe en dos grups: els qui s'encarregaran dels poemes escrits i els textos i els qui s'encarregaran dels poemes visuals i dels dibuixos o pintures.
- ∇ Crear lliurement.
- ∇ Intercanviar les obres creades i escollir aquelles que es volen intervenir per tal de completar-ne el sentit. L'elecció es farà de forma individual.
- ∇ Posar en comú algunes de les obres intervingudes per fomentar el diàleg entre els creadors.
- ∇ Decidir entre tota la classe el format, el títol i l'ordre en què apareixeran les creacions.

MATERIAL DE SUPORT

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES PER AL PROFESSORAT

<https://laberintsbrossians.com/?s=orientacions+did%C3%A0ctiques>

<http://www.publicacions.ub.edu/ficha.aspx?cod=05248e>

INTRODUCCIÓ AL POETA I A LA SEVA OBRA

Biografia sobre Joan Brossa

<https://laberintsbrossians.com/2015/03/03/breu-biografia-dun-poeta-poliedric/>

<http://www.fundaciojoanbrossa.cat/standard.php?idmenu=3>

Obra de Joan Brossa

<http://www.fundaciojoanbrossa.cat/obra.php?idmenu=3&menu2=7&submenu=1>

<http://lletra.uoc.edu/especial/brossa/>

SOBRE ELS LLIBRES D'ARTISTA

Infantil

<https://www.youtube.com/watch?v=jLvrTwnmZ0M>

https://www.youtube.com/watch?v=nIfCIB_QCcQ

<https://www.youtube.com/watch?v=qx9GSaA3RRY>

Primària

<https://www.youtube.com/watch?v=jLvrTwnmZ0M>

<https://www.youtube.com/watch?v=4CTJHh-crV4>

<http://es.slideshare.net/Montsefilella/livre-dartista-16165074>

<https://www.youtube.com/watch?v=rLGkBYjKdaE>

<https://www.youtube.com/watch?v=-CGeSOLapRY>

<https://www.youtube.com/watch?v=9FGZp27WkM4>

<https://www.youtube.com/watch?v=qx9GSaA3RRY>

<http://librosdeartista-anton.blogspot.com.es/>

ESO

<https://www.youtube.com/watch?v=jLvrTwnmZDM>

<http://es.slideshare.net/Montsefilella/livre-dartista-16165074>

<https://www.youtube.com/watch?v=6pdtP6V6Sng>

<https://www.youtube.com/watch?v=Gf2izvfk0k>

<https://www.youtube.com/watch?v=qx9GSaA3RRY>

<http://www.merzmail.net/libroa.htm>

Batxillerat

<https://www.youtube.com/watch?v=jLvrTwnmZDM>

<http://es.slideshare.net/Montsefilella/livre-dartista-16165074>

<http://www.fundaciojoanbrossa.cat/standard.php?idmenu=3&menu2=6&submenu=27>

https://www.youtube.com/watch?v=aJGwtFUnkhs&index=6&list=PL1mv4TltZNRtIYb3PzWfXpPJfTjXGov_r

http://www.pocio.cat/membres/GloriaBordons/arxiu/Bordons_BrossallibresartistaElsMarges.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=6pdtP6V6Sng>

<https://www.youtube.com/watch?v=Gf2izvfk0k>

<https://www.youtube.com/watch?v=qx9GSaA3RRY>

BIBLIOGRAFIA SOBRE JOAN BROSSA

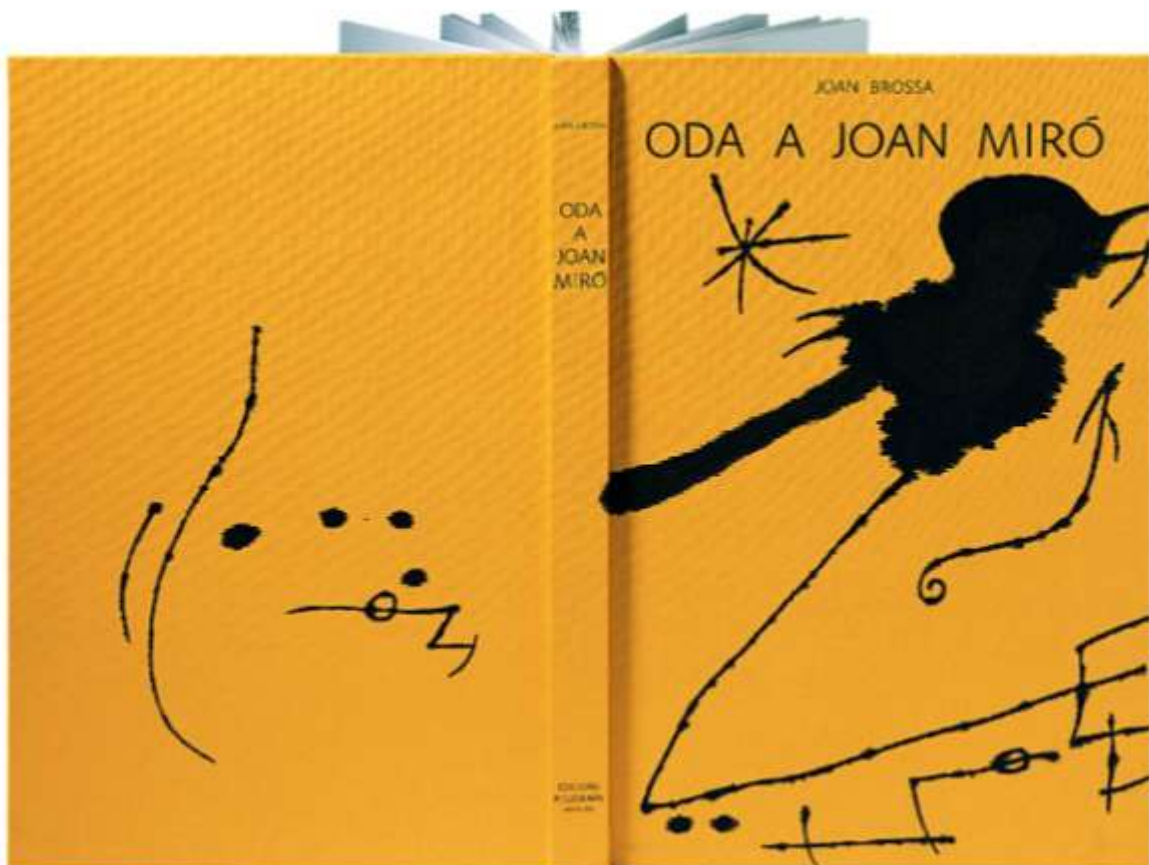
<https://laberintsbrossians.com/?s=bibliografia>

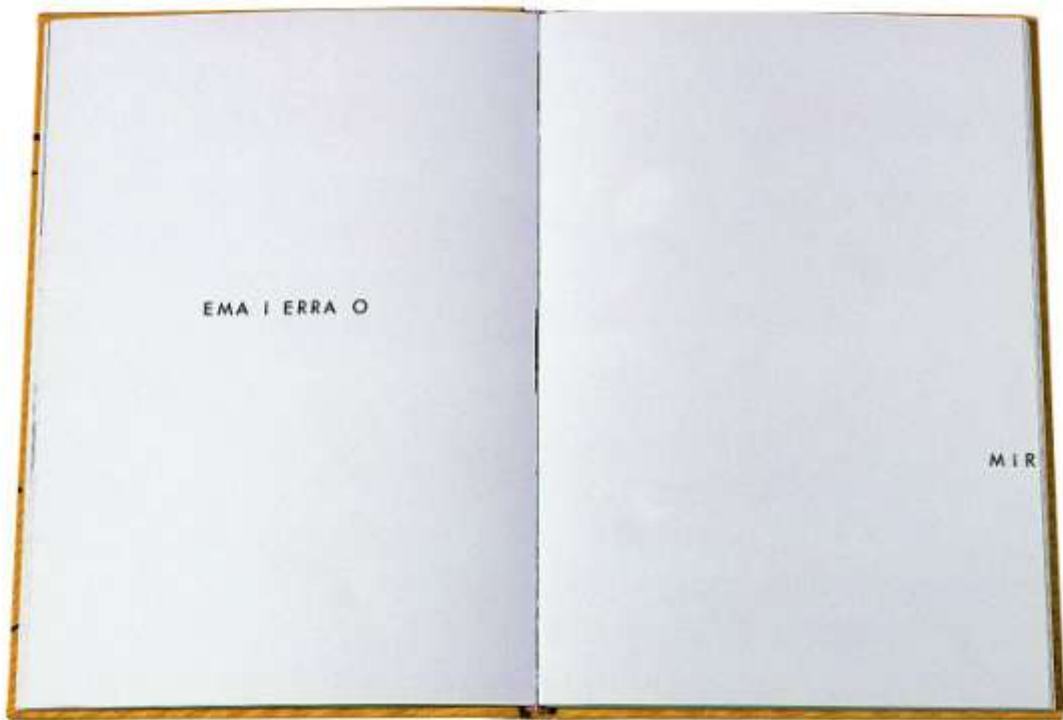
<http://www.fundaciojoanbrossa.cat/standard.php?idmenu=3&menu2=8&submenu=8>

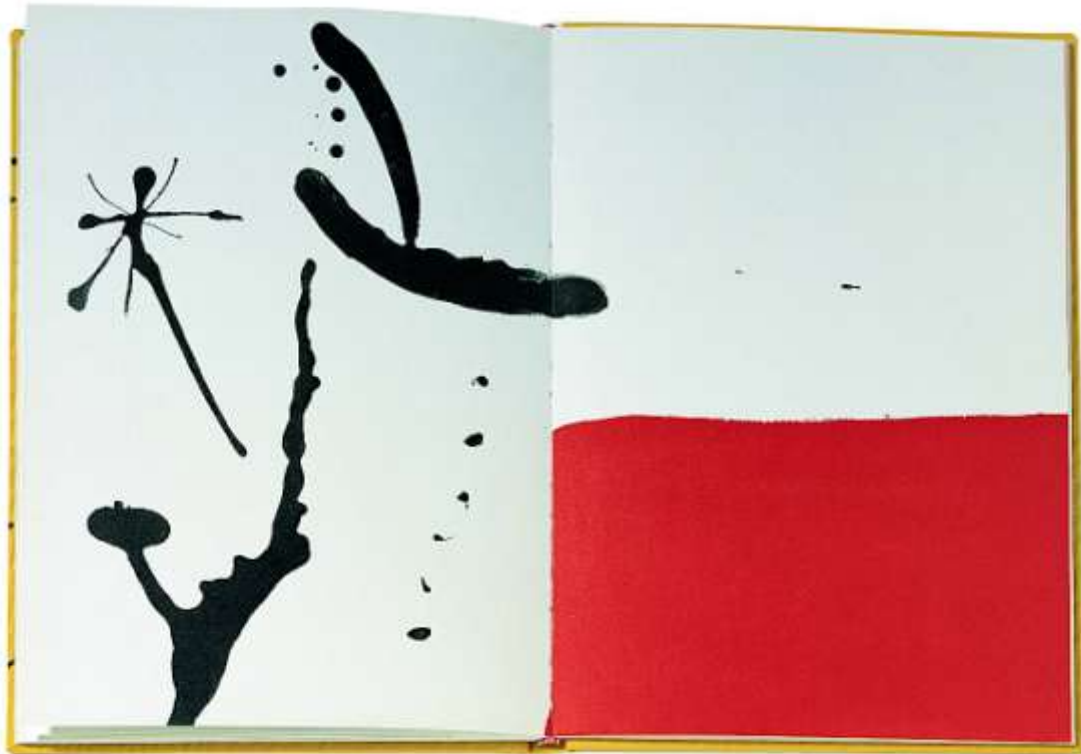
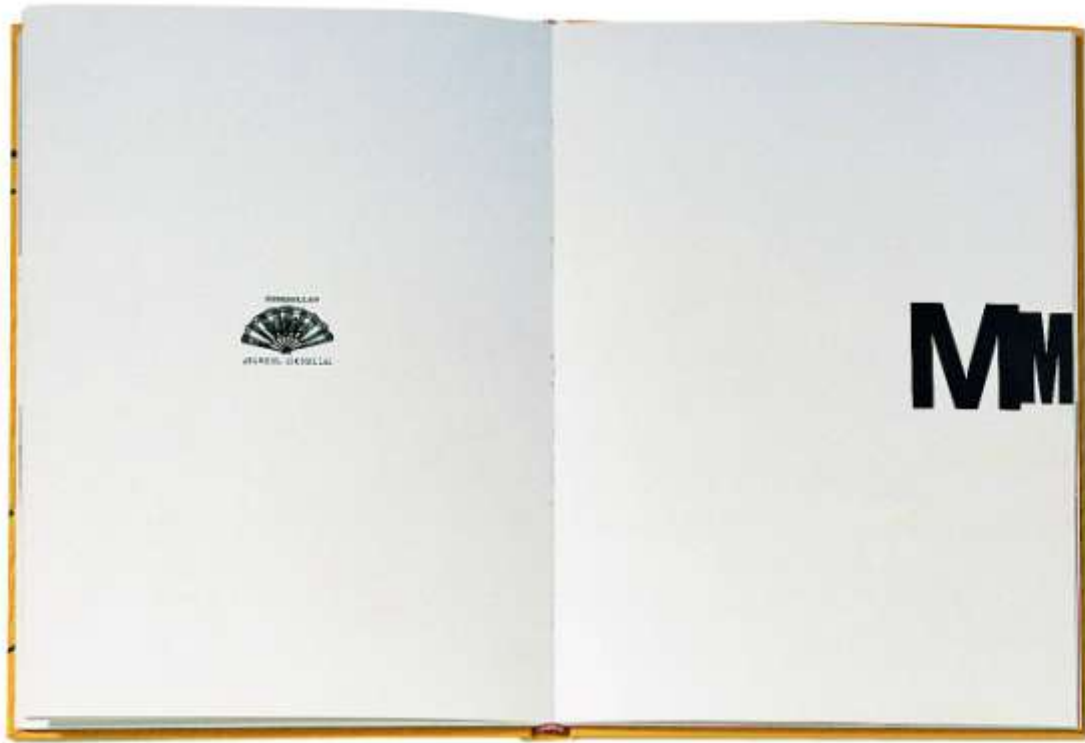
ANNEXOS

✶ Infantil: *Oda a Joan Miró* (1973)

Oda a Joan Miró és una suite de poesia visual de 1969 en què Joan Brossa fa una exaltació de l'artista a partir de les lletres que conformen el seu cognom. Un pròleg i un epíleg plàstics de Joan Miró arrodoneixen la proposta.

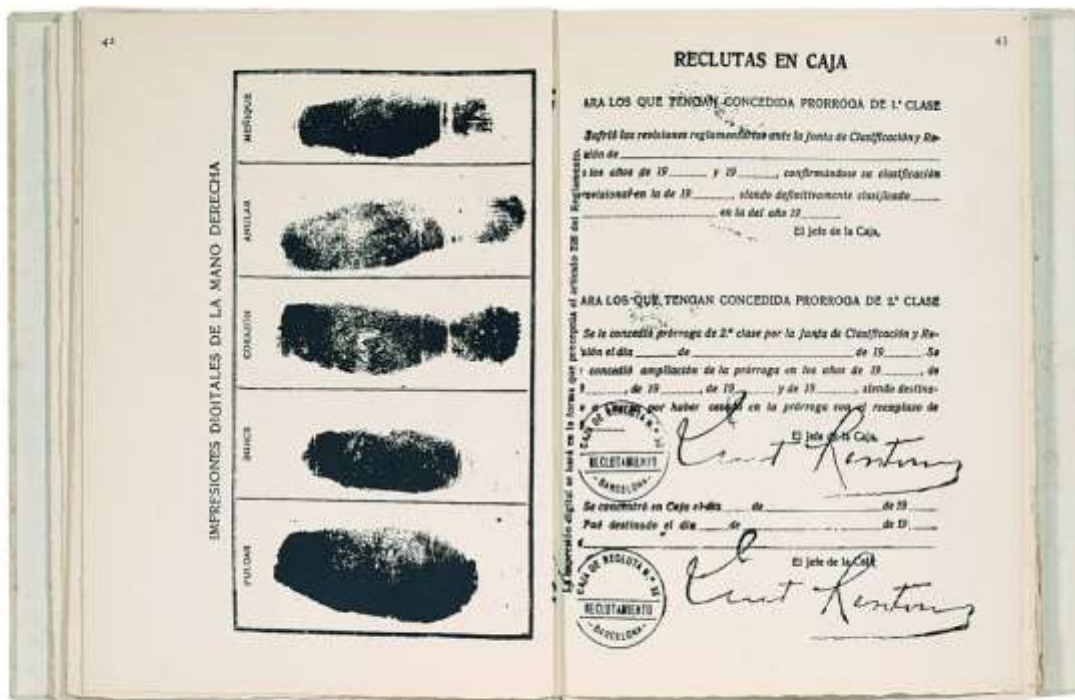
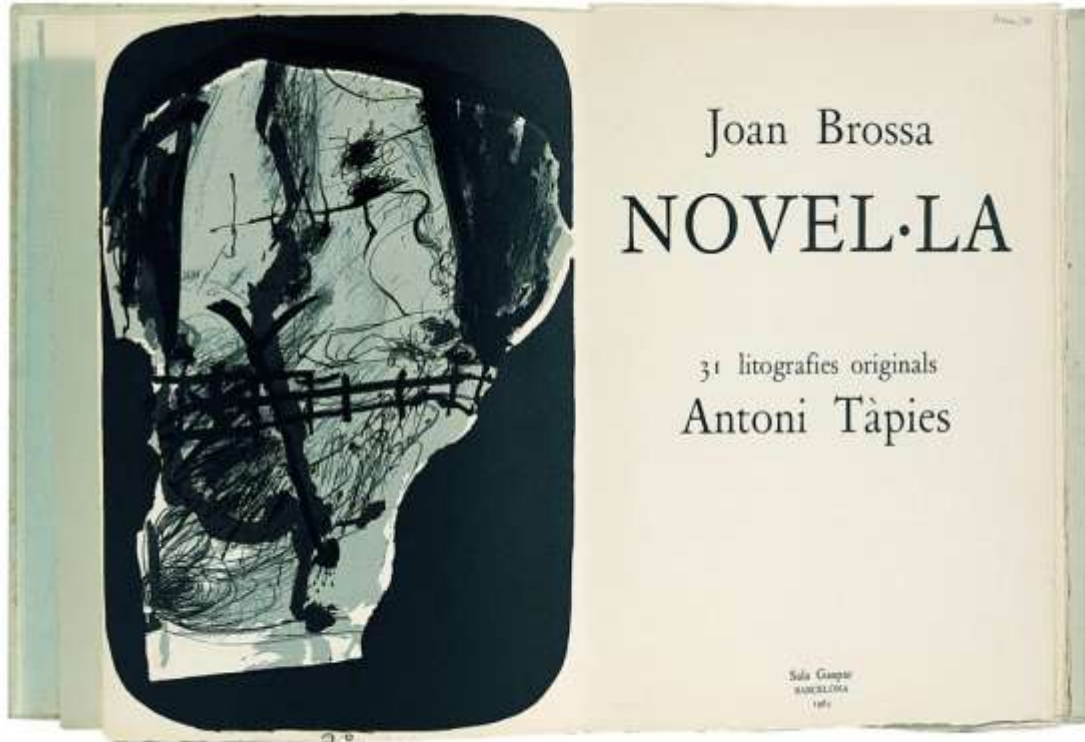

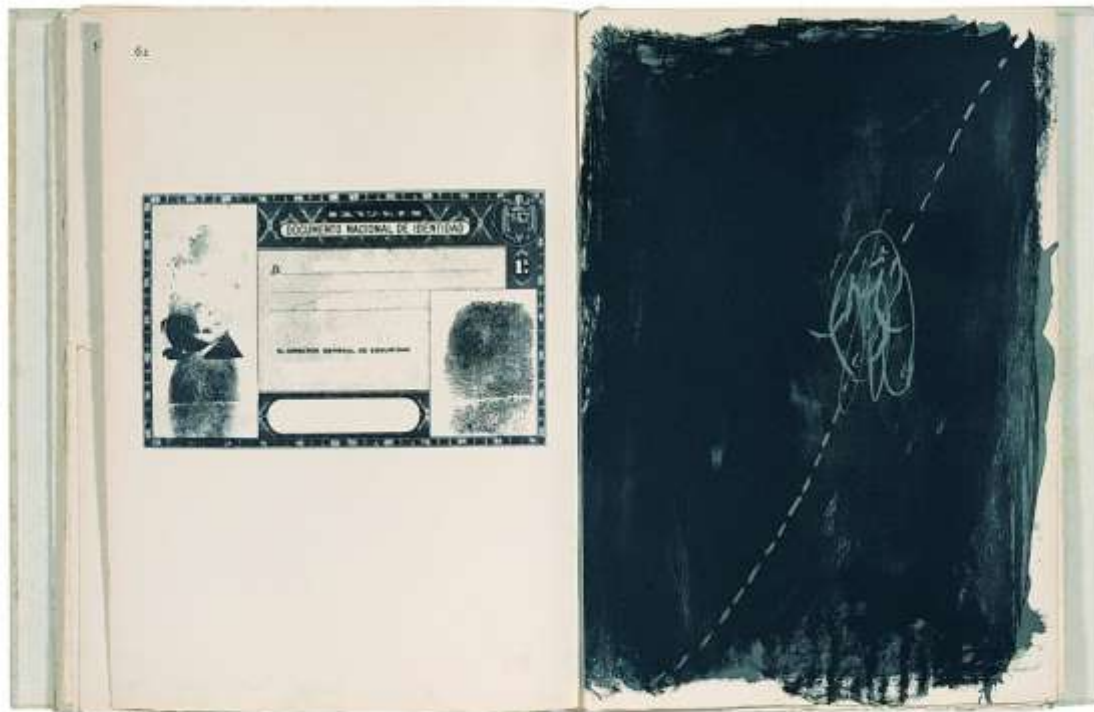

✶ Primària: *Novel·la* (1965)

Novel·la és un llibre d'artista realitzat conjuntament amb Antoni Tàpies el 1965. La participació del poeta va consistir a recopilar la successió de documents oficials que qualsevol persona acumula al llarg de la seva vida. Les litografies de Tàpies contribueixen a destacar el propòsit del llibre que no és altre que retratar l'home anònim per així denunciar la societat absurda fabricada per la burgesia i el capitalisme.

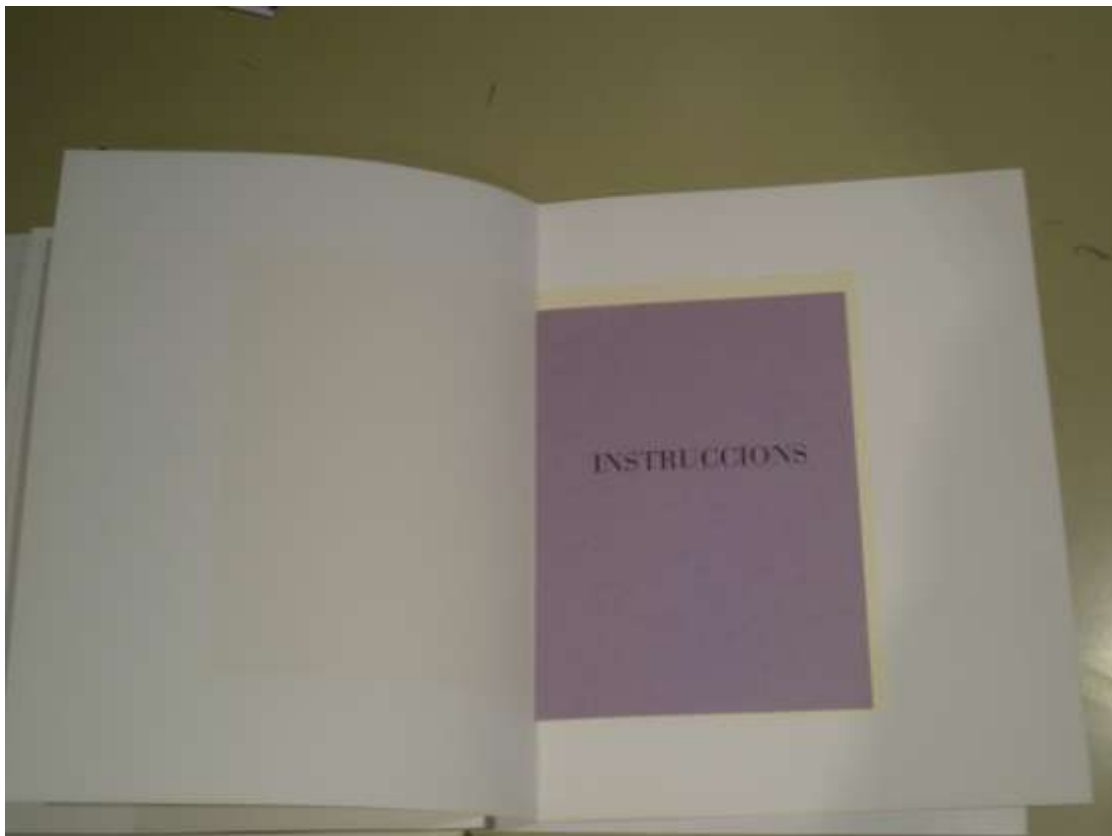

✶ ESO: *El camí de l'oca* (1981)

El camí de l'oca, fet en col·laboració amb el pintor José Niebla, presenta una carpeta dins de la qual trobem un llibre d'instruccions per al cèlebre «joc de l'oca» i el tauler per jugar, format per les serigrafies de Niebla i uns poemes visuals de Brossa amb els quals, tot seguint les hores del rellotge, s'acompanya l'agitat viatge dels jugadors, metàfora de la vida.

INSTRUCCIONS

Cada jugador ha de disposar 25 punts a la caixa.

Els viatgers emprenen plegats la vida al món, però en el viatge han de tenir presents les regles que segueixen:

Sortida. Ple d'ànim, el viatger aprofita l'oportunitat i està disposat a no recular mai. Roda l'ast i prova el tast.

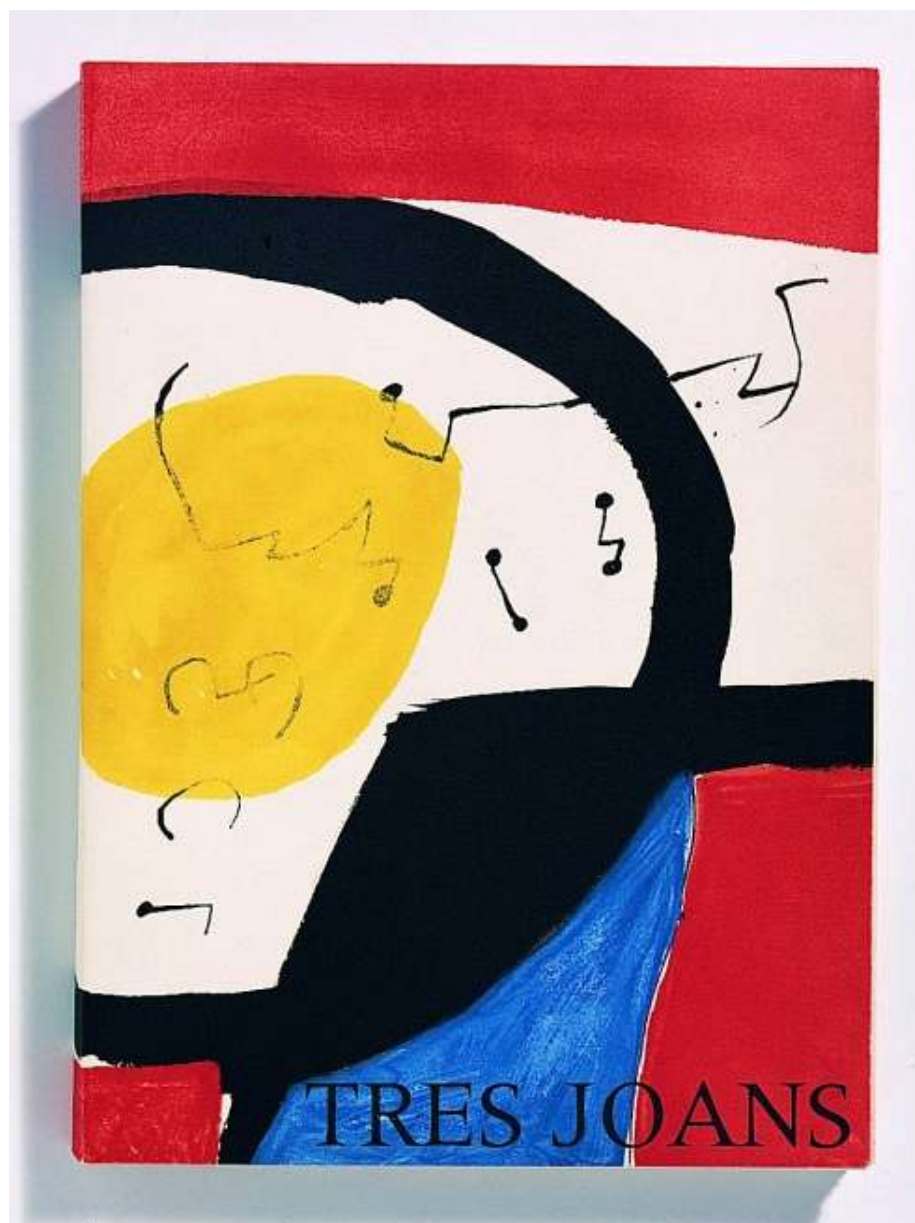
En arribar a una certa vila, es perd per uns carrerons inextricables formats per parets altes. Descobreix que algú l'amenaça i decideix passar al número 14.

S'atura en un altre país on és ben rebut; enganya els mals i és obsequiat pels

✦ Batxillerat: *Tres Joans* (1978)

Tres Joans és un homenatge a l'intel·lectual i dinamitzador cultural Joan Prats poc després de la seva mort. La maqueta i els textos són de Brossa i en el seu interior els dibuixos de Miró dialoguen a la perfecció amb els poemes literaris (sonets) en un autèntic *work in progress*.

III

Un foc secret penetra la matèria
 Jo busco el Mot i tiro a l'aigua el bot.
 Prego als plànctons de la mesa dèria.
 Pel Nom i el Món darrera cada mot

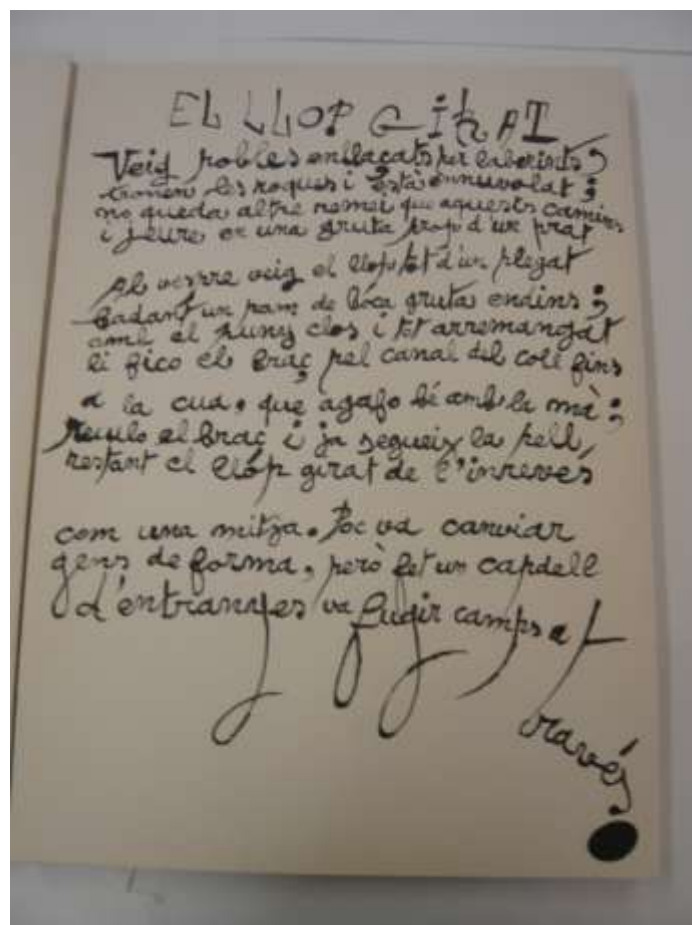
Llamp de llamp! Tinc el destí escrit als arbres
 Sóc una força que pensa i me'n fot.
 La roca bavejada per les calnes
 El ritu poc varia. Encerto el bot

I menjo el sol i menjo la ciència
 He fet a la cortina un traïu central
 Transcriu en espiral la consciència
 I en mi es barreja tot: el bé i el mal

Un triangle del dret és foc que puja
 I a l'inrevés el símbol de la pluja.

IV

L
 L L
 L L I
 L L I B
 L L I B E
 L L I B E R
 L L I B E R T
 L L I B E R T A
 L L I B E R T A T

Fundació
JOAN BROSSA

VOLS PARTICIPAR EN EL PROJECTE? CONTACTA'NS

Servei Educatiu. Judith Barnés

Horari: Dilluns i dimarts, de 8 a 17h. / Dimecres i dijous, de 8 a 15h. / Divendres, de 8 a 14h.

Telf. 93 458 99 94

jbarnes@fundaciojoanbrossa.cat

www.fundaciojoanbrossa.cat

www.laberintsbrossians.com

Pl. dels Àngels, 8, 1r

08001, Barcelona

Amb la participació de:

Amb el suport de:

